

การศึกษา



ข้าพระ:

ข้าพระ เป็นคำโบราณ หมายถึง คนที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานแก่สงฆ์เพื่อรักษาวัดและปฏิบัติพระสงฆ์ หรือหมายถึง ผู้ที่มุลนายยกให้เพื่อรักษาวัดและปฏิบัติพระสงฆ์ นอกเหนือจากความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ดังกล่าวแล้ว ในหนังสือประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สุขุทัยศึกษาและล้านนาศึกษา ศ.ดร.ประเสริฐ ฐ นคร ราชบัณฑิต ประเภทวิชาประวัติศาสตร์ สาขาวิชาโบราณคดี ก็ได้อธิบายถึงคำนี้ พร้อมยกข้อความที่เกี่ยวข้องซึ่งปรากฏอยู่ในจารึกต่าง ๆ มาเป็นตัวอย่างด้วย ดังนี้

คำว่า ข้าพระ ปรากฏในจารึกผ้าขาวทอง จังหวัดสุโขทัย พ.ศ. ๑๙๖๕ ว่า ซิปะขาวชื่อทองอุทิศเมียและลูกเป็นข้าพระ คำ ข้าพระ ปรากฏในจารึกหลักที่ ๑๐๐ จังหวัดพะเยา พ.ศ. ๒๐๓๕ ว่า “พระมหाराชเทวีเจ้าให้คนขอครวัรักษาพระพุทธรูป และพระมหาเถรเจ้าใคร่อยากรบกวนข้าพระเหล่านี้” และคำข้าพระ ยังปรากฏในจารึกเชียงราย ๕ พ.ศ. ๒๐๔๕ ว่า “เจ้าพันนาหวังให้ลูกเป็นข้าพระถ้าเขาอยู่ไม่ได้ให้เอาเงินค่าตัวไปไถ่ได้” ส่วนจารึกวัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. ๒๒๒๓ ว่า “พระราชทานข้าพระไว้สำหรับพระอาราม ข้าพระได้แตกฉานชานเช่นไป จึงถวายคนใหม่แทนตามเดิม ถ้าผู้ใดเอาไปใช้ราชการหรือทำเรื่องอื่น ขอให้ไปตกนรก”

ตามศิลาจารึก ปรากฏว่ามีการอุทิศคนหุงจิ้งห็น และตีระนาดบำเรอพระพุทธรูป ใฝ่อุโบสถ พระอาราม และพระศรีรัตนธาตุ จารึกหลักที่ ๑๐ จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. ๑๙๔๗ ว่า ผู้ที่ถูกอุทิสให้วัดจะต้องทำหน้าที่ในศาสนาไปตลอดจนถึงลูกหลานเหลนสืบสายไป จารึกหลักที่ ๑๐๔ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๐๕๕ ว่า “ห้ามมิให้นำข้าพระไปทำศึก แม้ข้าศึกมาประชิดเมืองก็จะเกณฑ์ข้าพระไปรักษาเมืองไม่ได้ อย่าเรียกเก็บส่วยไร อย่าให้ไปราชการทางน้ำทางบก อย่าเกณฑ์ให้เกี่ยวหญ้าช้างม้า”